

Patsiendi terviseandmete edastamisel teise ELi riiki on tähtis teada erisusi riigiti

17.11.2014, 07:00

USA president Barack Obama kiitis septembris Tallinnas pressikonverentsil Eesti elektrooniliste terviseandmete töötlemise tervise infosüsteemi, öeldes, et ta oleks pidanud helistama eestlastele, kui ameeriklased oma tervishoiuveebi üles seadsid. Eesti meditsiini kõrge tase ja Euroopa Liidu nn patsiendiõiguste direktiiv nr 2011/24 soosivad välispatsientide Eestisse ravile pöördumist, kirjutab advokaadibüroo SORAINEN vandeadvokaat ja meditsiini ärivaldkonna juht, Oxfordi Ülikooli magister Mari Matjus värskes novembrikuu Meditsiin Fookuses.

Välispatsiendi elektrooniliste terviseandmete saatmisel tema Euroopa Liidus asuvasse koduriiki on ka õiguslik külg. Esimene võimalus isikuandmete kaitsega seonduvaid küsimusi vältida on edastada patsiendi terviseandmeid üksnes anonüümsel kujul. Kui terviseandmeid on vaja edastada siiski seostatavana konkreetse patsiendiga, on tegemist isikuandmete edastamisega. Seadus pakub kolm õiguslikku alust patsiendi isikuandmete teise ELi liikmesriiki edastamiseks. Tervishoiutöötaja ja haigla jaoks on kõige kindlam ja selgem õiguslik alus patsiendi nõusolek.

Anonüümsed terviseandmed ei ole isikuandmed. Eesti õiguse kohaselt on isikuandmed mis tahes andmed kindla või kindlaks tehtava inimese kohta, sõltumata sellest, millises vormis need andmed on. Isikuandmetega ei ole tegu siis, kui andmed on edastatud anonüümselt ja andmete saajal ei ole võimalik ka muul viisil kokku viia konkreetseid terviseandmeid ja patsiendi isikut. Kui terviseandmed edastatakse koos patsiendi nimega, siis tuleb järgida isikuandmete kaitse reegleid. Anonüümselt edastatavad terviseandmed ei ole isikuandmed ja neile ei kehti isikuandmete kaitse reeglid.

Isikuandmete töötlemiseks on vaja õiguslikku alust. Isikuandmete töötlemise mõiste on lai ja selle alla kuulub ka isikuandmete edastamine ja neile juurdepääsu võimaldamine. Isikuandmete töötlemiseks on vaja õiguslikku alust. Delikaatsete isikuandmete, sh terviseandmete töötlemisele kehtivad võrreldes muude isikuandmete töötlemisega veelgi rangemad reeglid. Õiguse seisukohalt ei ole erinevust, kas patsiendi terviseandmeid edastatakse Eesti-siseselt või teise liikmesriiki. ELi sees on loodud andmete vaba liikumise ala. Terviseandmete edastamiseks nii Eesti-siseselt kui ka teise liikmesriiki on vajalik õiguslik alus. Sellisteks võimalikeks alusteks on edastamine andmesubjekti (patsiendi) nõusolekul, edastamine tervishoiuteenuse osutajale tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil ja edastamine patsiendi eluliste huvide kaitseks.

Edastamine patsiendi nõusolekul. See on kõige selgem õiguslik olukord. Et patsiendi nõusolek oma terviseandmete edastamiseks oleks juriidiliselt kehtiv, peab isikule eelnevalt selgitama, et tegemist on delikaatsete isikuandmetega, ning võtma selle kohta kirjalikku taasisitamist võimaldava nõusoleku. Nõusolek peab olema vabatahtlik ja konkreetne.

Edastamine tervishoiuteenuse osutajale tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil. Euroopa Komisjoni artikli 29 andmekaitse tööühm on võtnud seisukoha, et see on lubatav juhul, kui üheaegselt on täidetud kolm tingimust. Esiteks peab töötlemine olema vajalik, teiseks see peab toimuma tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil (direktiivi kohaselt "ennetava meditsiini, meditsiinilise diagnoosi, meditsiinilise abi või ravi võimaldamise või tervishoiuteenuste juhtimise jaoks") ning kolmandaks peab konkreetsetel andmeid töötleva isikul olema ametisaladuse hoidmise kohustus või muu samaväärne kohustus.

Vajalikkus tähendab siin seda, et isikuandmete töötleja peab enne andmete edastamist kaaluma, kas tervishoiuteenuse osutamiseks on vajalik terviseandmete sidumine konkreetse isikuga või on sama eesmärgi võimalik saavutada ka juhul, kui andmeid edastatakse anonüümselt. Teine tingimus – töötlemine tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil – välistab kaudsed eesmärgid nagu teadusuuringud, kulude hüvitamine ravikindlustuse süsteemi kaudu ning rahaliste nõuete esitamine. Artikli 29 tööühm on võtnud seisukoha, et isikuandmete töötlemine toimub tervishoiuteenuse osutamise eesmärgil vaid juhul, kui ka selles riigis, kuhu

andmeid edastatakse, kasutatakse neid üksnes tervishoiuteenuse osutamiseks. Kolmanda, ametisaladuse hoidmise kriteeriumi juures on Eesti õigus rangem kui isikuandmete kaitse direktiivi puhul. Eesti õigus nõuab, et tervishoiutöötaja saladuse hoidmise kohustus peab olema sätestatud seaduse tasandil. See tähendab, et kui sihtriigi õiguses on tervishoiutöötaja saladuse hoidmise kohustus sätestatud seadusest madalamas aktis, on vaja terviseandmete edastamisel tugineda muule õiguslikule alusele. Heaks võimaluseks on siin eelmine õiguslik alus – patsiendi nõusolek.

Edastamine patsiendi eluliste huvide kaitseks. Kolmas õiguslik alus on terviseandmete edastamine ilma patsiendi nõusolekuta olukorras, kui edastamine on vajalik patsiendi elu, tervise või vabaduse kaitseks ja patsiendilt pole võimalik nõusolekut saada. Seda õiguslikku alust võib kohaldada näiteks juhul, kui isik on kaotanud teadvuse. Artikli 29 andmekaitse töörihma seisukoha kohaselt peab isikuandmete töötlemine sellel õiguslikul alusel olema vajalik elupäästva ravi osutamiseks, kuid Eesti isikuandmete kaitse seaduses on lisaks sellele loetletud ka tervis. Seetõttu ei pea Eesti õiguse kohaselt ravi olema tingimata elupäästev.

Käesolev erand võiks kõne alla tulla juhul, kui patsient ei ole küll teadvusetu, kuid nõusoleku võtmiseks kuluv aeg lükkaks edasi tervishoiuteenuse osutamist, mis omakorda kahjustaks ta tervist. Erinevus võrreldes eelnevas punktis käsitletud õigusliku alusega on see, et patsiendi eluliste huvide erandi alusel võib andmeid edastada ka isik, kellel puudub saladuse hoidmise kohustus. Samuti ei kohaldu andmete vastuvõtja suhtes saladuse hoidmise kohustus. Seega oleks terviseandmete edastamine lubatud olukorras, kus inimene on lennuõnnetuses saanud vigastusi ja teadvusetu ning talle annab esmaabi kaasreisija. Sel juhul võib edastada vigastatud isiku terviseandmeid, kui see on esmaabi andmiseks vajalik.
